

Stroomversnelling blijft veel van warmte verwachten Hoe warmtenetten meer CO₂-reductie kunnen opleveren

Auteur: Jeroen Roos - JRoos@stroomversnelling.nl

Datum: April 2019

Om de klimaatdoelen in 2050 te halen, moeten bijna 7 miljoen woningen en 1 miljoen gebouwen in Nederland worden verduurzaamd. Eén van de oplossingen waarvan veel wordt verwacht, zijn warmtenetten. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft die verwachtingen met de doorrekening van het ontwerp-Klimaatakkoord fors getemperd. Toch hebben warmtenetten in de visie van Stroomversnelling nog steeds grote potentie.

De doorrekening van het ontwerp-Klimaatakkoord viel voor de sectortafel gebouwde omgeving teleurstellend uit. Vooral op het gebied van warmtenetten. In het voorjaar van '18 gingen de warmtebedrijven nog uit van een reductie van 2,5 megaton CO₂ per jaar in 2030, het PBL kwam in maart '19 echter niet verder dan circa 1,0 megaton reductie per jaar in 2030. En dat is dan de meest positieve inschatting. Daar gaat ook nog 0,1 megaton per jaar van af, omdat er nieuwe hulpketels op gas nodig zijn om pieken op te vangen.

Er zijn verschillende redenen voor die lage inschatting. De rekenmeesters van het PBL achten het niet realistisch dat er 80.000 woningequivalenten per jaar op warmtenetten worden aangesloten, zoals het ontwerp-Klimaatakkoord vermeldt. De drie grote installateurs die de warmtenetten aanleggen, hebben namelijk slechts beperkte installatiecapaciteit. Bovendien is het subsidiebudget beperkt, terwijl de aansluiting van woningen op warmtenetten voorlopig nog onrendabel is en zonder subsidie geen vaart krijgt. Het PBL gaat er daarnaast vanuit dat alle *nieuwe* netten duurzame warmtebronnen krijgen (naast piekketels op aardgas), maar dat de *bestaande* netten slechts beperkt van duurzame warmte worden voorzien. Reden is dat de warmtebedrijven hun handen al meer dan vol hebben aan de ontwikkeling van de nieuwe netten.

De vraag is: hoe kunnen we warmtenetten inzetten om toch meer CO₂-reductie te behalen? Daar ziet Stroomversnelling 4 mogelijkheden voor.

1. Verlaag en normeer de aanvoertemperatuur van nieuwe warmtenetten

De beste manier om de energietransitie te stimuleren, is de temperatuur van nieuwe warmtenetten vanaf het begin zo laag mogelijk te kiezen. Een warmtenet met lage temperatuur geeft woning- en gebouweigenaren namelijk een prikkel om hun woning fors te isoleren, waardoor de warmtebehoefte afneemt. Een belangrijk voordeel is dat warmte met lage temperatuur door een scala aan lokale duurzame warmtebronnen kan worden geleverd, zoals datacenters en supermarkten.

Het PBL gaat er in zijn berekeningen gelukkig al vanuit dat woningen geïsoleerd worden voordat ze op warmtenetten worden aangesloten. Dit betekent dat de warmtenetten in dat scenario maximaal op midden-temperatuur kunnen draaien (70 °C aanvoer). Voor de kosten van isolatie heeft het PBL gemiddeld € 10.000 per woning meegenomen. Ook hanteert het PBL een woonlastengarantie voor warmtenetwoningen, wat wil zeggen dat de woonlasten na aansluiting op een warmtenet niet hoger zijn dan daarvoor.

Stroomversnelling pleit ervoor de aanvoertemperatuur van nieuwe warmtenetten te verlagen naar maximaal 70 °C en dat als wettelijke bovengrens vast te leggen. Daarnaast moeten er sterke prikkels komen om netten met nog lagere aanvoertemperaturen aan te leggen. De prikkel tot isolatie die hier van uitgaat, heeft als effect dat er fors minder warmte nodig is om woningen en gebouwen te verwarmen, waardoor het aantal woningen dat kan profiteren van de schaarse duurzame warmtebronnen sterk toeneemt.

Om te voorkomen dat woningeigenaren nodeloos kosten maken, moet de woningisolatie 'spijtvrij' worden uitgevoerd. Dat betekent dat de juiste stappen in de juiste volgorde moeten worden gezet; dus niet twee keer investeren in hetzelfde schildeel. Dat bespaart niet alleen veel gedoe en hinder, maar neemt bij eigenaren ook de onterechte indruk weg dat de schilmaatregelen zich binnen 15 jaar of korter terug zouden moeten verdienen. De investering betreft immers de totale levensduur van de woning. Spijtvrij betekent ook dat woningeigenaren er zeker van kunnen zijn dat de renovatiebedrijven de vereiste prestaties leveren en die voor minimaal 20 jaar garanderen.

Stroomversnelling hanteert voor een bestaande woning die nul-op-de-meter wordt gemaakt, een maximale netto warmtevraag van 50 kWh per vierkante meter per jaar. Het NOM-keur verplicht een bouwer om die prestatie 30 jaar lang te garanderen. Deze norm is voor de meest voorkomende woningen prima haalbaar. Voor monumenten of woningen met een ongunstige verhouding tussen het verliesoppervlak (de buitenschil) en het gebruiksoppervlak, zoals bij vrijstaande woningen, is een aangepaste norm nodig. Voor deze woningen zijn vaak specifieke extra maatregelen nodig, zoals het aanpassen van de radiatoren.

Een warmtevraagnorm en een garantieverplichting zijn nodig om particuliere woningeigenaren zekerheid te bieden. Daarom pleit Stroomversnelling ook voor de vaststelling van een norm voor de netto warmtevraag van woningen en een garantieverplichting voor aannemers die een renovatieproduct leveren.

2. Pas de energieprestatievergoeding (EPV) aan om NOM-warmte mogelijk te maken.

Woningcorporaties hebben de mogelijkheid om via de energieprestatievergoeding (EPV) de verduurzaming van hun woningvoorraad op lange termijn terug te verdienen. Zij stemmen hun business case daarop af. De EPV-regeling is echter alleen van toepassing op woningen die op eigen grond in hun eigen energiebehoefte voorzien. Als die duurzame warmte niet op eigen grond wordt opgewekt, kan de woningcorporatie geen EPV aan de bewoners vragen en kan de investering niet worden terugverdiend. De EPV is daarmee dus geen stimulans om hoogbouw-appartementen te renoveren naar nul-op-de-meter.

Stroomversnelling ziet hiervoor twee oplossingen: koppel nieuwe duurzame warmtebronnen administratief aan NOM-projecten (dit heet 'allocatie' van duurzame warmte) en breid de EPV-regeling uit naar NOM-woningen met een aansluiting op een duurzaam warmtenet. Door NOM Warmte mogelijk te maken, krijgt de aanleg van duurzame warmtenetten voor bestaande bouw een enorme impuls.

Veelbelovende voorbeelden van NOM Warmte zijn er al, ook in de bestaande bouw. Woningcorporatie Portaal bijvoorbeeld gaat samen met Eneco een 4-laags gebouw in Utrecht en samen met Nuon een 7-laags gebouw in Leiden renoveren naar nul-op-de-meter. Hierbij kregen bestaande appartementen een aansluiting op een bestaand warmtenet, gevoed door een nieuw gebouwde duurzame bron. Een deel van de nieuwe duurzame

warmte wordt specifiek voor die NOM-woningen gereserveerd en aan die woningen toegerekend.

3. Maak netbeheerders verantwoordelijk voor de aanleg van warmte-distributienetten

Het zou enorm helpen als de aanleg en het beheer van grote *nieuwe* warmtedistributienetten een wettelijke taak worden voor de huidige netbeheerders van elektriciteit en aardgas: Liander, Enexis en Stedin. Het voordeel hiervan is dat het open, kostentransparante netten worden waarop in principe meer leveranciers actief kunnen zijn. Dit stimuleert de toetreding van nieuwe marktpartijen en leidt tot innovaties en prijsverlaging bij de aanleg van nieuwe warmtenetten. Daardoor zullen de vijf grote warmtebedrijven over een aantal jaar in staat zijn om ook hun *bestaande* netten te verduurzamen. Dit kan worden geregeld in de nieuwe Warmtewet (2.0).

4. Bouw de nieuwe warmtenetten in wijken waar deze het meest rendabel zijn

De nieuwe warmtenetten zijn het meest effectief in wijken met relatief veel hoogbouw en collectieve gasketels. Daar ligt de onrendabele top lager en kunnen met dezelfde subsidie méér woningen worden aangesloten. Het PBL gaat in zijn berekening uit van gemiddelde stedelijke wijken waarin nogal wat grondgebonden woningen voorkomen. Die woningen zijn relatief duur om aan te sluiten en wellicht meer geschikt voor all-electric oplossingen. De gemiddelde kosten van een warmtenet in wijken met relatief veel hoogbouw zijn juist lager. Zodra innovaties tot lagere aanlegkosten leiden, kunnen ook de wijken met meer grondgebonden woningen op warmtenetten worden aangesloten. Dat zal na 2030 zijn.

Conclusie

Warmtenetten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de verduurzaming van de gebouwde omgeving, mits we de juiste stappen in de juiste volgorde zetten.

Stroomversnelling pleit voor de volgende maatregelen:

- Verlaag en normeer de aanvoertemperatuur van nieuwe warmtenetten.
- Maak NOM Warmte mogelijk voor corporaties en pas daartoe de EPV aan.
- Maak netbeheerders verantwoordelijk voor de aanleg van nieuwe warmtedistributienetten en reguleer dit net als de netten voor elektriciteit en gas.
- Bouw de nieuwe warmtenetten vooral in wijken waar deze netten het meest rendabel zijn.